

's Landts vlag op één enkel schip

Goedemiddag dames en heren, geëerde gasten, nogmaals van harte welkom. Na enkele jaren in Den Helder, is de KVMO weer terug in Rotterdam. Rotterdam, onlosmakelijk verbonden met het roemruchte Korps mariniers, dat in 1665 werd opgericht door de zeeheld Michiel De Ruyter. Hij deed dat samen met Raadspensionaris Johan de Witt, de naamgever van deze zaal. De eerste Korpscommandant was Willem Joseph baron van Ghent, naar wie deze kazerne is vernoemd.

Overste Aben, commandant van de Van Ghentkazerne, hartelijk dank voor de getoonde gastvrijheid.

Dit jaar is het thema van het KVMO-symposium, hoe kan het ook anders, de gevolgen van de bezuinigingen voor de Koninklijke Marine.

Het laatste nummer van het Marineblad, met daarin het bezuinigingskatern, ligt voor u klaar onder uw stoel.

Mijn spreektijd wil ik wijden aan deze bezuinigingen en specifiek gericht op de wijze waarop wij, marineofficieren, daarmee om zouden kunnen gaan. Ik doe dat met één van onze grootste zeehelden in gedachten, de eerdergenoemde Michiel Adriaenszoon De Ruyter.

Hij is ons grote voorbeeld: moedig en trouw. Die eigenschappen toonde hij niet alleen tijdens de vele zeeslagen die hij won maar ook bij zijn meningsverschillen met de militaire én politieke leiding van die tijd.

Daarbij was hij als een vader voor zijn bemanning, vandaar zijn bijnaam 'Bestevaer'. We zouden dit naar de huidige tijd kunnen vertalen als 'aantrekkelijke werkgever'.

Voordat ik met mijn meer algemene betoog begin, wil ik eerst aandacht geven aan de gevolgen van de bezuinigingen voor het personeel van Defensie, voor u en mij. Want een voor haar taak berekende zeemacht kan niet zonder voldoende, goed opgeleid en gemotiveerd personeel. Zoals u weet ligt het arbeidsvoorwaardenoverleg al een jaar stil.

Het personeel weet dus ook al even lang niet waar het aan toe is.

De langverwachte Beleidsbrief 'Een kleinere krijgsmacht in een onrustige wereld' heeft het personeel ook geen duidelijkheid gegeven. Een slechte zaak en Defensie betoont zich hierbij bepaald geen 'bestevaer'.

Defensiebreed worden ruim 12.000 arbeidsplaatsen geschrapt en volgt gedwongen ontslag voor 6.000 mensen, burgers en militairen. Een groot deel van die gedwongen ontslagen zal bestaan uit oudere defensiemedewerkers die verbonden zijn aan staven. Het betreft zowel burgers als militairen. Het zijn diezelfde mensen die met almaar krappere budgetten topprestaties hebben neergezet om de Nederlandse internationaal-politieke ambities uit te voeren, vaak ver en langdurig van huis en onder zware en gevaarlijke omstandigheden. De moderne krijgsmacht stáát en wordt door de Nederlandse regering daadwerkelijk en met succes ingezet. De minister van Defensie heeft in zijn rol van werkgever, en het Kabinet en de Tweede Kamer in hun rol als opdrachtgever, een grote verantwoordelijkheid jegens het defensiepersoneel. Jong talent moet behouden blijven voor Defensie en oudere militairen en burgers moeten netjes worden begeleid van werk naar werk of naar hun pensioen. Duizenden gedwongen ontslagen en een dreigende versobering van het Sociaal Beleidskader en de arbeidsvoorwaarden in brede zin staan haaks op die verantwoordelijkheid.

Om minister, kabinet, Tweede Kamer en de Nederlandse samenleving daarop te wijzen zal ook de KVMO morgen aanwezig zijn op de Landelijke Actiedag

Defensie. Ik hoop dan ook velen van u, KVMO-leden, morgen in Den Haag te zien.

Het thema van vanmiddag is “De toekomst van de marine ná de bezuinigingen”. Ik ga dat voor u linken, als beloofd, aan onze zeeheld Michiel De Ruyter.

Er wordt, sinds het bekend worden van de Beleidsbrief, door eenieder bij Defensie, ook door mij, geregeld ‘ach en wee’ geroepen, ‘we dreigen onderverzekerd te raken’ en ‘de marine wordt gesloopt’. Maar de Nederlandse bevolking lijkt niet of nauwelijks in het geweer te komen. Ook de politieke partijen staan, gegeven de discrepantie tussen de verkiezingsprogramma’s en het Regeerakkoord, niet te springen om de barricaden te bestormen voor een beter defensiebudget. ‘Defensie is niet sexy voor het electoraat’, citeer ik een Kamerlid.

Maar het is niet eerlijk alleen ‘de politiek’ te verwijten dat er voortdurend op Defensie wordt bezuinigd. Een groot deel van die bezuinigingen is onze eigen schuld. Ook onze schuld, ja, want wij, zoals wij hier zitten, zijn de leiders van deze organisatie, of hebben de aspiratie in de toekomst die leider te willen worden. En wij hebben het kennelijk zo ver laten komen. Schrik niet, ik ganiet pleiten voor mouterij of opstand, nee, juist niet. Ik wil hier nu eens de hand in eigen boezem steken. Ik wil het hebben over leiderschap, óns leiderschap. Over de karaktereigenschappen van Michiel de Ruyter: moed, beleid en trouw in het zicht van een financiële crisis.

Waar op het slagveld en in zee dit bijzondere en nuttige eigenschappen zijn, die zee- en veldslagen kunnen winnen, blijken deze kenmerken een grote handicap voor de militairen in het Haagsche.

In het Haagsche betekent moed namelijk dat je als militair werkzaam op het Plein of andere staven voorstellen uitwerkt waarin wapensystemen worden afgeschaft, terwijl je diep in je hart weet, dat je deze nu en straks kei- en keihard nodig hebt.

Ingrijpende besluiten worden genomen volgens het primaat van de politiek, met pijn in het militaire hart – en die besluiten voeren we vervolgens loyaal uit. En daarna slagen we er weer in moedig aan de buitenwereld uit te leggen dat deze besluiten onontkoombaar zijn en dat we met elkaar de schouders eronder moeten zetten.

Tegelijkertijd lukt het ons daarbij niet om in duidelijke, heldere taal uit te leggen welke consequenties dergelijke besluiten kunnen hebben voor de interne en externe veiligheid en de welvaart van de gemiddelde Nederlander. ‘Onderverzekerd zijn’ zegt de gemiddelde burger natuurlijk niets, zeker niet als hij of zij de indruk heeft dat het met de veiligheid in de eigen omgeving wel meevalt.

Er moet dus veel harder en duidelijker worden aangetoond dat bepaalde gebeurtenissen ‘ver van ons bed’ wel degelijk verstrekken gevolgen hebben voor onze directe omgeving.

En we kunnen nog steeds maar moeilijk uitleggen waarom we 4 OPVs moeten hebben in plaats van 2, of dat er 10 mijnenjagers nodig zijn en geen 8 of 6. Wat zijn nu de consequenties van het schrappen van ¼ van de bovenwatereenheden?

We komen eigenlijk nooit verder dan uitspraken als ‘we hebben al te weinig en als er nog meer afgaat is dat dus een ramp’ en ‘hoe meer hoe beter’. In de politieke arena verlies je dan het pleit.

Beleid is ook zo'n eigenschap waar we erg sterk in zijn. Marineofficieren zullen er alles aan doen om een onmogelijke opdracht toch uit te voeren. Sterker: we gebruiken kreten als: "Als het niet kan zoals het moet, dan moet het maar zoals het kan".

Immers, alleen dán hou je het initiatief op het slagveld en alleen dán kun je winnen. Dus nemen we de handschoen van een volgende bezuiniging weer op, we enthousiasmeren onze ondergeschikten en we tonen meteen aan dat het steeds weer mogelijk blijkt nog heel veel te doen, want: "De winkel moet open blijven tijdens de verbouwing". Eigenlijk formuleren we daarmee alweer de randvoorwaarden voor een volgende bezuinigingsronde terwijl we de huidige nog aan het verwerken zijn. Maar hoewel het Haagsche óók een slagveld is, gelden dáár andere spelregels dan in Afghanistan, Tsjaad of voor de kust van Somalië. Je moet in Den Haag aantonen wat je bereikt én laten zien wat de keiharde consequenties zijn voor de gemiddelde kiezer, wanneer de doelstelling niet wordt gehaald. Een paar voorbeelden: geen goedkope telefoons uit China meer omdat we de piraten niet weten af te slaan in de Indische Oceaan, of geen Koreaanse auto's en geen olie meer omdat de aanvoer stopt vanwege een mijnendreiging voor de aanlooproutes naar Rotterdam, Antwerpen en Hamburg. De Nieuwe Waterweg één dag dicht door mijnendreiging is een ramp voor Nederland, één wéék dicht is een ramp voor Europa, vanwege de 'just in time'-logistiek. Voor ons zou het anti-piraterij verhaal een prachtige kans moeten zijn om met cijfers aan te tonen dat we het met de beschikbare middelen echt niet meer redden om het jaar rond onze eigen Nederlandse koopvaardij de bescherming te bieden die noodzakelijk is. Hetzelfde geldt voor de mijnenbestrijding. De veiligheid op de Noordzee is in het gedrang door het schrappen van opnieuw 4 mijnenjagers en het definitief afscheid nemen van het mijnenvegen. Ik ben nog nergens een dergelijk professioneel onderbouwd betoog tegengekomen, hetzij vanuit de Koninklijke Marine, vanuit het bedrijfsleven of het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, of van Infra en Milieu, het oude Verkeer- en Waterstaat.

Een laatste punt is detrouw van de marineofficieren.

Hier geldt in de regel De Ruyter als voorbeeld voor ons allen, waarbij dan altijd het bekende citaat wordt gebruikt 'De heeren hebben my niet te verzoeken maar te gebieden en al wierdt my bevoolen 's Lands vlagh op een enkel schip te voeren, ik zou daarmee 't zee gaan.' Het lijkt er echter in deze tijd steeds meer op dat het een soort van sport is geworden om te bewijzen dat met minder geld toch alle taken uitgevoerd kunnen blijven worden, ook al hebben we 20% vacatures, gebruiken we de verkeerde schepen voor de goede dingen, gaan schepen te laat de onderhoudscyclus in en teren we in op de personele en materiële en daarmee de operationele gereedheid. Deze loyale houding is moedig maar ook risicovol. De marineofficier valt dan als het ware in zijn eigen sabel. De marine wekt naar buiten toe de indruk dat er nog wel wat vet op de botten zit, maar tegelijkertijd wordt onze marineorganisatie volkomen uitgehold en op termijn komt de kwaliteit van de maritieme operaties in gevaar.

Ik pleit voor een veel zakelijker opstelling richting de politiek van alle maritieme professionals, zowel binnen als buiten de Koninklijke Marine werkzaam, waarbij duidelijk wordt aangegeven dat een bepaald budget noodgedwongen leidt tot een bepaalde capaciteit waarmee dan een bepaald vastomlijnd product kan worden geleverd. En dat is het dan, niet meer en niet minder. En vervolgens voet bij stuk houden in geval van *special requests* vanuit de NAVO of EU. Het is als met het kopen van een auto: ruil je de stationwagen in voor een klein boodschappenwagentje met ultrazuinige 1 liter motor dan moet je 'nee' verkopen aan je kinderen als ze je auto willen gebruiken bij het verhuizen.

Daaruit voortredenerend kunnen wij dan ook veel duidelijker de consequenties van bezuinigingen zichtbaar maken. Alleen dán geef je politici instrumenten om echte afwegingen te maken. Algemene termen als ‘vermindering van het ambitieniveau’ en ‘het voortzettingsvermogen wordt minder’ maken in dit verband weinig indruk, want ze zijn niet concreet, niet meetbaar, doen vandaag geen pijn en zijn dus vatbaar voor politieke fijn slijperij.

Wij, marineofficieren, zijn gevormd in de geest van ‘moed, beleid en trouw’,

onze zeeheld Michiel Adriaanszoon de Ruyter is daarbij ons grote voorbeeld. Dat hij niet alleen trouw was áán, maar ook kritisch náár de politiek krijgt vaak minder aandacht. Terwijl wij daar nu juist ook een voorbeeld aan kunnen nemen. Aan zijn bekende uitspraak ‘al wierdt my bevoolen ’s Lands vlagh op een enkel schip te voeren, ik zou daarmee ’t zee gaan’ ging namelijk een pittige discussie vooraf tussen De Ruyter en de politiek. Door een lid van de Admiraliteit werd hij zelfs beticht van gebrek aan moed.

Uiteindelijk heeft De Ruyter, zoals een loyaal marineofficier betaamt, de opdracht aanvaard. Dat was zijn lot en is het onze. En zo hoort het natuurlijk ook. Het primaat van de politiek zou ons, marineofficieren, echter tegelijkertijd moeten verplichten de consequenties van de politieke besluitvorming te schetsen voor de gemiddelde Nederlandse kiezer, in heldere bewoordingen en met een cijfermatige onderbouwing.

Dus met al onze moed, beleid en trouw, publiekelijk uitleggen waartoe wij op aard zijn, wát wij doen, wát we daarvoor nodig hebben en wanneer we, met pijn in ons maritieme hart, néé moeten verkopen. Desnoods dan maar met 1 schip, en staat u mij toe ook te dagdromen, dan wel graag met zo’n schip!!

De realiteit is natuurlijk weerbarstiger!

Ik dank u voor uw aandacht.